

ISBN 978 90 004 0130 7
ISBN 978 90 004 0131 4 (e-book)
NUR 285/284
© 2025 Van Goor
Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv

www.buddytegenbosch.nl
www.bestofyabooks.nl

Tekst: Buddy Tegenbosch
Omslagontwerp: Caren Limpens
Zetwerk binnenwerk: Mat-Zet bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

17

Mijn laatste verjaardagsfeest

‘Gefeliciteerd, lieve Termeh. Op het leven!’ Parmis hief haar glas hoog in de lucht en draaide een sierlijke pirouette op de maat van de muziek. Haar rode teennagels staken fel af tegen de witte tegelvloer. Zoals altijd had ze bij binnenkomst haar hakken in een hoek getrapt.

Ik beantwoordde haar gebaar, nam een slok, voelde de drank branden in mijn keel en lachte. Tranen prikten achter mijn ogen. Ik zag hoe mijn zusje me van de andere kant van de kamer onderzoekend bekeek. Hoewel ik het haar niet verteld had, zag ik dat ze het wist. Had mijn oom haar ook ‘een voorstel’ gedaan? Nu al? Ze was nog geen veertien.

Ik nam nog een slok, sloot mijn ogen en probeerde me mee te laten voeren op het ritme van de muziek. Bij elk volgende nummer zette mijn neef het volume hoger. De burens zouden ongetwijfeld gaan klagen. Het kon me weinig schelen. Het was een goed feestje. Zo’n beetje iedereen van wie ik hield was gekomen: mijn nichten en neven – alleen van mama’s kant natuurlijk – mijn beste vrienden en natuurlijk Parmis, mijn allerbeste vriendin.

Aan de tafel, die we tegen de muur geschoven hadden, schonk ik mijn glas opnieuw vol en nam ik een hap shakshuka. Dat had opa me geleerd: ‘Altijd goed eten, meisje. Zeker als het feest is.’

Hij bedoelde eigenlijk: drink nooit alcohol op een lege maag. En opa kon het weten. Hij stookte zijn eigen jenever op zijn balkonnetje, vijf verdiepingen lager. Ik glimlachte. Altijd als ik aan opa dacht, moest ik glimlachen. Alleen moest ik de laatste weken oppassen dat het lachen niet overging in huilen.

‘Kom, nichtje. Je kunt niet aan de kant blijven staan. Het is jouw feestje!’ Rahim, mijn jongste neef, trok me weer naar het midden van de woonkamer.

Rahim was een goede danser. Ik voelde zijn subtiele bewegingen en liet me door hem leiden. Opnieuw sloot ik mijn ogen en opnieuw probeerde ik te verdwijnen in de muziek. Het lukte niet. Telkens keerden mijn gedachten terug naar *de getrouwde man*. Zo noemde ik hem, zijn naam kende ik niet. Wel wist ik dat hij dubbel zo oud was als ik, dat hij een vrouw en twee kinderen had en... dat ik binnenkort met hem zou trouwen. ‘Het is de hoogste tijd,’ had mijn oom gezegd terwijl hij me met zijn koude ogen had bekeken. ‘Straks ben je te oud, dan wil niemand je meer.’ Het was twee weken geleden geweest en sindsdien had ik geen nacht meer fatsoenlijk geslapen.

Rahim kneep zachtjes in mijn hand. ‘Dans, lief nichtje. Dans,’ fluisterde hij.

Ik keek naar Parnis, die zich met haar armen in de lucht liet meevoeren, en voor het eerst voelde ik iets wat ik nog nooit bij haar gevoeld had: *waarom heeft zij niet zo’n oom? Waarom hoeft zij niet te trouwen? En vooral: waarom leeft haar vader nog wel?* Ik probeerde dat gevoel weg te drukken. Parnis was de liefste persoon die ik kende. Soms verdacht ik haar ervan dat ze helemaal geen Iraanse was; ze roddelde namelijk nooit. En dat kon niet; iedereen in Iran roddelde, zo ging dat gewoon. Je zei nooit iets recht-

streeks tegen iemand, en al helemaal geen negatieve dingen. Als een vriendin binnenkwam, kon iemand zomaar zeggen: ‘Mooie blouse, Soraya. Staat je geweldig.’ Maar als Soraya dan even later naar de wc ging, was de kans groot dat diezelfde persoon zei: ‘Hebben jullie die blouse gezien? Hoe lelijk! Ze lijkt wel een zwangere olifant.’ En totdat Soraya terug was, ging het dan alleen maar over haar. Iedereen moest er iets over kwijt en iedereen was negatief. Iedereen, behalve Parnis. Op de een of andere manier lukte het haar altijd om zich aan zo’n gesprek te onttrekken. En ze kwam er nog mee weg ook. Ik probeerde haar voorbeeld zoveel mogelijk te volgen. Roddelen vond ik echt vervelend, want ik wist heel goed wat er gebeurde als ik naar de wc ging.

Ik denk dat er in Iran zoveel geroddeld werd omdat jongens en meiden bijna altijd gescheiden leefden. Niet alleen gingen we naar aparte scholen, we sportten ook gescheiden. Dat deed ik trouwens niet vaak, want ook dan moesten we bedekkende kleding dragen. En in een legging, in een shirt met lange mouwen en met een hoofddoek op is het niet echt lekker basketballen. We waren dus bijna altijd met meiden onder elkaar en blijkbaar is dat wat meiden onder elkaar doen: roddelen. Vaak over jongens, maar vaker nog over elkaar.

Wat me op de dansvloer niet lukte, lukte me uiteindelijk wel toen we met zijn allen op en rond de bank hingen. Ik masseerde mijn vermoeide voeten en luisterde naar de verhalen die mijn neven en nichten vertelden. Alireza was aan het woord. Hij diste een anekdote op van toen hij nog op de middelbare school zat. Ik had het verhaal eerder gehoord, maar dat maakte niet uit.

Hoe vaker hij het vertelde, hoe smeüger het werd. En hoewel ik de leraren over wie hij sprak nooit had ontmoet – Alireza ging tenslotte naar een jongensschool – had ik het gevoel dat ik ze inmiddels goed kende.

Met mijn vrienden en familie in de woonkamer, hangend op de bank, zware benen van het dansen en een licht hoofd van de wodka... Het is de fijnste herinnering die ik heb van mijn vijftiende verjaardag. Ik zie iedereen nog zo zitten. Links naast me op het vloerkleed Rahim en zijn vriendin Vida. Aan mijn andere kant hing Parmis tegen me aan, met naast haar weer mijn zusje Tara. Het was me eindelijk gelukt te ontspannen. De verhalen van mijn neven en nichten en de wodka hadden daar ongetwijfeld bij geholpen. Het was, denk ik, het laatste moment dat ik gelukkig was. Dat ik even nergens aan dacht en gewoon jarig was.

Of ik me werkelijk zo voelde, of ik mijn oom echt even helemaal vergeten was, weet ik niet, maar zo herinner ik het me.

Iemand had net een grap gemaakt, want ik weet nog dat ik lachte, toen er op de deur geklopt werd. Of gebonsd, kan ik beter zeggen. Iedereen viel stil en ik dacht: vreemd dat de burens komen klagen terwijl nu de muziek juist zacht staat.

Het waren dan ook niet de burens die voor de deur stonden. Het was mijn oom. Hij beende naar binnen, scande de kamer. Hij was op zoek naar mij.

Ik bevroor.

16

Dag lieve baba

Mijn vroegste herinneringen zijn vaag, maar ze hebben allemaal één ding gemeen: het zijn fijne herinneringen. In de tijd dat we nog met zijn vieren waren – baba (papa), maman (mama), Tara en ik –, waren we gelukkig. Voor mijn gevoel scheen altijd de zon en brachten we zo'n beetje elk weekend door in ons vakantiehuysje in de heuvels bij Ramsar, waar Tara en ik de hele dag buiten speelden. Natuurlijk moeten we ruzie hebben gehad, natuurlijk zijn we chagrijnig geweest, natuurlijk was baba wel eens boos, maar dat is me nooit zo bijgebleven. We hadden het goed samen, ver weg van zijn strenggelovige familie.

Baba was de jongste uit zijn gezin. En hij was totaal anders dan de rest. Baba was niet gelovig en niet traditioneel. In Iran kon dat eigenlijk niet. Je was verplicht om gelovig te zijn. En je moest je aan de wetten houden die daarmee samenhangen. In de praktijk kwam het eigenlijk vooral op één wet neer: vrouwen waren ondergeschikt aan mannen. Mannen bepaalden alles en vrouwen hadden niets te zeggen. En meisjes al helemaal niet. Baba vond dat onzin. Hij zag maman als zijn gelijke. Zij droeg thuis ook nooit een hoofddoek. En ons, zijn dochters, behandelde hij niet anders dan hij zijn zonen behandeld zou hebben.

De familie van baba hield zich wel aan de wetten. Sterker nog,

ze gedroegen zich alsof zij ze zelf hadden opgesteld. De laatste jaren had baba geen contact meer met zijn familie. Misschien dat zijn familie papa verstoten had, misschien dat papa zelf het contact had verbroken, ik weet het niet. We zagen ze gewoon nooit en dat vond iedereen best.

Ik moet een jaar of vijf zijn geweest toen papa ziek werd. Mama en hij hebben het jarenlang voor ons verborgen weten te houden. Maar toen papa een gezwel boven zijn linkeroog kreeg, en we allemaal konden zien dat er iets aan de hand was, hebben ze het ons verteld. Baba had kanker. Het was me al opgevallen dat baba afgefallen was, maar ik had me er niet druk om gemaakt. Niet druk om willen maken. En ernaar vragen durfde ik niet, zo jong als ik was. Ik zei al: in Iran zijn de mensen niet zo direct tegen elkaar als hier in Nederland, ook familie niet. Baba was onder behandeling bij een uitmuntende arts, in het grootste ziekenhuis van onze stad, Rasjt.

Baba was ervan overtuigd dat hij beter zou worden. Maman was dat niet. En dat was maar goed ook, want daardoor ging ze een hoop dingen regelen. Dingen die later heel belangrijk zouden worden. Het zou nog meer dan tien jaar duren voordat ik me realiseerde hoe doortastend maman in die tijd is geweest. Ik kan het me nu nauwelijks nog voorstellen. Zo regelde ze dat ons appartement op haar naam gezet werd. En ook het autobedrijf van Baba. Baba repareerde en verkocht auto's. Hij had het druk, maakte lange dagen, en toch was hij altijd positief. En dan bedoel ik serieus áltijd. Zo herinner ik me hem. Zelfs toen het heel slecht met hem ging, kon hij zeggen: 'Als ik straks beter ben, gaan we de zaak uitbreiden. Ik heb al tekeningen gemaakt voor de verbouwing.'

Baba werd niet beter. De kanker zaaide uit. Toen ik negen was, belandde hij voor de zoveelste keer in het ziekenhuis. Het zou de laatste keer zijn.

Hij lag er ongeveer een maand toen we een weekje bij een van onze nichten gingen logeren. Ik dacht er niks bij. We logeerden wel vaker bij een nicht. Op een ochtend kwam maman ons ophalen en bracht ze ons naar het ziekenhuis. Baba zag er slecht uit. Zijn huid was asgrijs, zijn wangen waren ingevallen en zijn ogen zaten bijna helemaal dicht. Veel meer dan een beetje fluisteren kon hij niet. Hij viel telkens in een ondiepe slaap. We zeiden niet veel, zaten bij hem op bed en hielden zijn hand vast. Tara aan de ene kant, ik aan de andere. Voor mijn gevoel hebben we daar de hele ochtend gezeten. Toen we afscheid namen, gaf hij ons een knuffel en een kus op ons voorhoofd. Het kostte hem zichtbaar veel energie.

Ik weet nog dat ik zijn hand niet wilde loslaten toen maman zei dat het tijd was om te gaan. 'Zeg baba maar gedag,' zei ze. Maman wist dat het de laatste keer was.

De rest van de week bleven we bij onze nicht en brachten we geen bezoek meer aan het ziekenhuis. Hoewel ik het vreemd vond, vroeg ik niet waarom we niet naar baba gingen. Ik geloof dat ik bang was voor het antwoord.

Toen we na die week weer thuiskwamen, vertelde maman dat baba een dag na ons ziekenhuisbezoek was overleden. De begrafenis was al geweest. Hoewel ik best had aangevoeld dat het echt niet goed ging met papa, sloeg het nieuws in als een bom. Ik had het gevoel dat iemand me een enorme trap in mijn buik had gegeven. Het deed fysiek pijn. Ik was boos en ontroostbaar, kon me niet voorstellen dat baba er niet meer was, en toch was

ik tegelijkertijd maman ook dankbaar dat ik niet bij zijn laatste uren was geweest. Ik had baba niet willen zien sterven. En ook bij de begrafenis had ik niet willen zijn. Ik wilde me hem herinneren zoals hij geweest was toen hij leefde, niet zoals hij was toen hij dood of bijna dood was. Ik was negen.

Het was geen toeval dat we precies drie dagen na baba's dood weer naar huis werden gebracht. In Iran komt iedereen drie dagen nadat iemand is overleden weer samen. Ons appartement pilde uit van familie, alleen van mamans kant natuurlijk. Met zijn allen trokken we naar de begraafplaats. Ik zag baba's graf. De steen. De verse bloemen. Ik vond het vreselijk en heb zo'n beetje de hele tijd mijn ogen dichtgehouden.

Op de zevende dag herhaalde dit ritueel zich. Weer kwam iedereen samen en weer vertrokken we naar de begraafplaats. En weer probeerde ik er vooral niet te zijn.

Veertig dagen lang was ons huis vol. Ook dat is een Iraanse traditie. En ook dat was fijn. Altijd was er familie over de vloer. Altijd waren er vrienden. En we hoefden niet voor hen te zorgen, zoals je normaal doet als je visite hebt. Nee, zij zorgden voor ons.

Tantes kookten, ooms regelden wat er geregeld moest worden, neven, nichten, vrienden en vriendinnen deden het huishouden en hielden ons gezelschap. Het was tijdens de zomervakantie, dus we hoefden niet naar school. We dronken thee en ranja en haalden herinneringen op aan papa. Ik zei weinig, maar luisterde veel. En 's avonds als ik niet kon slapen, hilde ik in mijn kussen.

We droegen zwarte kleren. Tot de veertigste dag na baba's dood. Op die dag brachten onze tantes kleurrijke kleding mee

die ze speciaal voor ons gekocht hadden. We trokken ze aan, draaiden rondjes voor de spiegel en lachten onze tranen weg. De eerste periode van rouw was voorbij.

Maar toen begon de ellende pas goed.